

УДК 631.158(477.73)

*В. Я. Кобилюх,
Миколаївський державний аграрний університет*

ДІЯЛЬНІСТЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті розглянуто сутність економічної категорії фермерських господарств, розглянуто у динаміці їх кількісний склад. Наведено у розрізі земельних угідь групування фермерських господарств району.

The article examines the essence of economic categories of farms considered in the dynamics of their quantitative composition. Presented in terms of land area grouping farms.

Ключові слова: фермерське господарство, фермерство.

ВСТУП

У 90-х роках ХХ століття однією з нових форм господарювання в АПК України стало фермерство. Двадцятирічна практика становлення і функціонування фермерства на Миколаївщині має низку об'єктивних і суб'єктивних чинників. Фермерське господарство в системі народного господарства є рівноправною формою ведення господарства поряд з державними, колективними, орендними та іншими підприємствами. Тому об'єктивною умовою для аналізу діяльності господарств області є дослідження вищезгаданої форми господарювання як однієї з найпоширеніших форм власності у секторі сільського господарства. Проблема розвитку фермерства на регіональному рівні присвячені наукові праці багатьох економістів-аграрників, з-поміж яких: П.С. Березівський, О.А. Біттер, В.В. Галанець, Ю.Е. Губені, В.В. Зіновчук, О. Крисальний, В.В. Липчук, М.Й. Малік, І.Р. Михасюк, С.М. Онисько, П.Т. Саблук, І.І. Червен, Г.В. Черевко. Вони розглядають теоретичні проблеми формування фермерських господарств, аналізують організаційно-економічні та соціальні умови їх функціонування, визначають шляхи їх подальшого розвитку.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

- дослідити фермерське господарство як форму господарювання та одну із найпоширеніших форм власності у секторі сільського господарства;
- проаналізувати діяльність фермерських господарств області.

РЕЗУЛЬТАТИ

У ст.1 Закону України "Про фермерське господарство" визначено, що фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян зі створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону [1]. Воно може бути створене одним громадянином України або кількома громадянами України, які є родичами або членами сім'ї.

Одним із перспективних напрямів створення конкурентно-ринкового середовища є розвиток малого підприємництва, найбільш ваго-

Таблиця 1. Кількість діючих господарюючих суб'єктів у сільському господарстві в 2009 році

	Кількість, одиниць	У % до загальної кількості
Всього підприємств	5364	100
Господарські товариства	372	6,9
Приватні підприємства	307	5,7
Виробничі кооперативи	22	0,4
Фермерські господарства	4586	85,5
Державні підприємства	15	0,3
Підприємства інших форм господарювання	62	1,2

* Розроблено автором з використанням статистичної інформації.

Таблиця 2. Фермерські господарства Миколаївської області (на кінець року)

	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Кількість фермерських господарств, одиниць	4981	4260	4445	4559	4638	4603	4574
Площа наданих сільськогосподарських угідь, тис. га	99,6	134,4	273,8	310,2	325,6	342,2	347,6
у т.ч. ріллі	90,6	129	269,3	306,2	320,8	337,7	343,4

* Розроблено автором з використанням статистичної інформації.

мою складовою якого в сільському господарстві є фермерські господарства.

Сьогодні цілком очевидно, що успіх ринкових перетворень в аграрному секторі великою мірою визначається тим, як вдається реалізувати потенціал фермерства. Суть та значення фермерства полягають у тому, що воно є рушійною силою аграрного сектора економіки; становить основу дрібнотоварного виробництва; визначає темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику валового продукту АПК; здійснює структурну перебудову економіки, свободу ринкового вибору; забезпечує насичення ринку продовольчими товарами, реалізацію інновацій, додаткові робочі

місця; має високу мобільність, раціональні форми управління; формує новий соціальний прошарок підприємців-власників; сприяє розвитку конкуренції. У ході реформування вітчизняного аграрного сектора фермерські господарства практично стали засновниками нової системи господарювання.

Проте, незважаючи на досить сприятливі умови для становлення фермерства, особливо на початковому етапі, внутрішні можливості його розвитку розкриті ще далеко не повністю.

Спочатку розглянемо структуру діючих підприємств області на 1 липня 2010 року (табл. 1).

За даними вищенаведеної таблиці можемо спостерігати, що у загальній структурі діючих господарюючих суб'єктів у сільському господарстві в 2009 році найбільшу питому вагу займають фермерські господарства, а саме — 85,5 %, тому наше дослідження є актуальним, адже саме результати діяльності таких господарств

принносять найбільші результати.

На початок 2010 року на Миколаївщині зареєстровано 4,6 тисячі фермерських господарств, що становить близько 11% від їх наявності в цілому по Україні. Далі наведена динаміка кількості фермерських господарств за роками.

Зобразимо дані за допомогою діаграми, для більш наглядного сприйняття матеріалу (рис. 1).

Як можемо спостерігати за наведеними даними, кількість фермерських господарств щороку зростає, а саме на початок 2010 року 4,6 тис., що на 0,3 тис., або на 7,0 %, більше, ніж у 2000 році [2].

Останніми роками на Миколаївщині спостерігається сталий розвиток фермерської форми господарювання, яка з кожним роком набуває дедалі більшого значення в економічному житті суспільства.

Розміри "господарства характеризуються системою натуральних і вартісних показників", а "з переходом до ринкових відносин основним критерієм діяльності підприємств, в тому числі і аграрних, є одержання максимуму прибутку, а критерієм розмірів виробництва — обсяг товарної продукції". Однак щодо умов фермерсько-

Рис. 1. Кількість фермерських господарств Миколаївської області та питома вага сільськогосподарських угідь на 1 господарство

го господарства, то такий показник наразі малопродатний, зокрема з огляду на достовірність інформації про обсяги реалізації продукції та грошові надходження. Тому прийнятнішим є показник розміру землекористування на одне господарство.

Далі розглянемо групування фермерських господарств області у розрізі земельних площ.

За наведеними даними можемо спостерігати, що у 2009 році на 4574 господарств, що мають землі припадало 347615 га. Найбільшу частку серед них займали господарства, що мають площу від 20,1 га до 50,0 га. Це може бути пов'язано, насамперед, з тим, що приблизно такі площі можуть належати одній родині, що створила дане господарство.

На початок 2010 року фермери мали у користуванні 347,6 тис. га сільськогосподарських угідь (17% загальної площі сільгоспугідь регіону), у т.ч. 343,4 тис. га ріллі. В середньому на одне господарство припадало по 76 га сільгоспугідь.

Чималий внесок фермерських господарств у працевлаштуванні населення області. На роботах у них було зайнято 5,9 тисяч осіб.

У 2009 році фермерськими господарствами регіону отримано гідний врожай основних сільськогосподарських культур. Ними вироблено 399,3 тис. т зерна, що складає 16% загальнообласного обсягу виробництва, 116,9 тис. т насіння соняшнику (21%), 8,6 тис. т ріпаку (14%), 2,7 тис. т картоплі (2%), 24,1 тис. т овочевої продукції (7%).

Розвиток тваринницької галузі мав у фермерів значно нижчі темпи. На початок 2010 року у цих господарствах утримувалося 1,1 тис. голів великої рогатої худоби, у т.ч. корів — 0,4 тис. голів, свиней — 2,7 тис. голів, овець та кіз — 2,6 тис. голів, птиці — 10,6 тис. голів. Фермерами в 2009р. вироблено 266 т м'яса (в живій вазі), 1213 т молока, 361,3 тис. шт. яєць, 8 т вовни. Згідно даних обстеження, діяльність фермерських господарств у 2009 р. була прибутковою, отримано 71,5 млн грн. чистого прибутку. В розрахунку на одне господарство, в по-

Таблиця 3. Групування фермерських господарств за розміром земельних площ у 2009 році у Миколаївській області

* Розроблено автором з використанням статистичної інформації.

рівнянні з 2008 р., цей показник збільшився в 1,5 рази і становив 20,7 тис. грн. Миколаївська область традиційно має провідні позиції серед інших областей за кількістю фермерських господарств, а середньорічні темпи їх зростання (29,6%) перевищували темпи росту по Україні (22,4%).

ВИСНОВКИ

Фермерське господарство в системі народного господарства є рівноправною формою ведення господарства поряд з державними, колективними, орендними та іншими підприємствами. Проведений аналіз дає нам змогу стверджувати, що у Миколаївській області знаходиться значна кількість фермерських господарств, що у кількісному виразі склало 4,6 тисячі на початок 2010 року, а у відсотковому — 85,5 % від загальної кількості господарюючих суб'єктів сільського господарства.

Література:

1. Закон України "Про фермерське господарство" від 19.06.2003 № 973-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <<http://zakon.rada.gov.ua>>.

2. "Сільське господарство Миколаївщини за 2010 рік" Статистичний щорічник. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <<http://www.twirpx.com/file/303162/>>.

Стаття надійшла до редакції 08.11.2011 р.